

برنامه در سطوح عالی حوزه های علمیه

بر اساس مصوبه ۱۶۴۹ شورای عالی

حوزه های علمیه

معاونت آموزش

در صورت داشتن هرگونه سوال در خصوص

طرح جدید سطوح عالی حوزه های علمیه

با ارسال پیام در پیام رسان ایتا به شماره

۰۹۳۷۲۲۵۱۶۳۵۱

یا از طریق سامانه پیشخوان اقدام نمایید.

■ مقدمه

برنامه آموزشی سطوح عالی حوزه های علمیه، از سال ۹۴ با نگاه اصلاحی و رفع مشکلات آموزشی و با ابتناء بر حفظ اصالت های حوزه و تحفظ بر سنت های اصیل آن، مورد عنایت خاص اعضای محترم شورای عالی و مدیریت حوزه های علمیه قرار گرفت و از آن تاریخ تاکنون ده ها و صدها جلسه کارشناسی را در چارچوب رهنمودهای مراجع عظام تقلید و رهبر معظم انقلاب و استفاده از آراء و نظرات کارشناسان، اساتید و فضلاء، به خود اختصاص داده است.

در این طرح محورهایی از جمله:

- مقاطع آموزشی و طول سنوات تحصیلی هر مقطع؛
 - تقویم تحصیلی و ساعات درسی در هر روز؛
 - عناوین درسی و محدوده های درسی هر منبع؛
 - منابع جدید و بدیل برای منابع موجود؛
- مورد اهتمام قرار گرفت و متناسب با هر محور، وضعیت موجود به صورت دقیق بررسی و ارزیابی شده است و سپس با حفظ اصول و ملاکات کلی تعیین شده از سوی شورای عالی، پیشنهادهای ارائه شد.
- در این طرح تعداد زیادی از اساتید و مدیران در قالب کارگروه ها و کمیته های تخصصی مشغول به فعالیت بودند

و در نهایت در یک بسته تفصیلی، اصلاحیه «برنامه آموزشی و درسی سطوح عالی حوزه‌های علمیه» به شورای عالی پیشنهاد شد. البته در ادامه همین مسیر، طرحی جامع با عنوان «نظام جامع آموزشی حوزه‌های علمیه» در حال تدوین و نگارش است که متعاقباً در این خصوص اطلاع‌رسانی خواهد شد. این اصلاحیه نیز خودش بخش مهمی از آن طرح کلان است.

بر همین اساس شورای عالی حوزه‌های علمیه نیز در طی چندین جلسه، این طرح را بررسی و در قالب مصوباتی، جهت اجرا به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه ابلاغ نموده است؛

مسائل و مشکلات وضعیت موجود:

• ناهمگونی و تفاوت در برنامه درسی سطوح عالی در قم و شهرستان‌ها؛

برای مثال ارائه درس اصول فقه سطح دو با منبع واحد (کتاب رسائل) در قم در ۱۰ عنوان و ارائه همین درس با همین منبع در شهرستان‌ها در ۶ عنوان از جمله این‌هاست. درس اصول فقه سطح سه با منبع واحد (کتاب کفایة الاصول) در قم در ۸ عنوان درسی و همین درس با همین منبع در شهرستان‌ها در ۶ عنوان ارائه می‌شود و درس فقه سطح دو و سه با منبع واحد (کتاب مکاسب) در قم در ۱۴ عنوان درسی و همین درس با همین منبع در شهرستان‌ها

در ۱۲ عنوان ارائه می شود. اینها بخشی از این ناهماهنگی و تفاوتها است.

ناهمگونی و تفاوت ایام تحصیلی در قم و

شهرستانها؛

سال تحصیلی در قم حدوداً ۱۲۰ روز درسی، با تقریباً روزی ۵ ساعت درس، برنامه ریزی می شود؛ در حالی که سال تحصیلی در شهرستانها غالباً بیش از ۱۶۰ روز درسی با روزی ۴ ساعت درس، برنامه ریزی می شود.

• عدم ارائه بخش های مهم منابع اصلی فقهی و اصولی سطوح عالی؛

یکی از مهم ترین نتایج ساختار و برنامه درسی فعلی، نخواندن قسمت های مهمی از منابع درسی بود. هم به لحاظ زمانی این کار ممکن نبود و هم تعداد زیاد دروس باعث شده بود، کیفیت ارائه دروس هم به شکل محسوسی پایین باشد.

نامتوازن بودن سنوات تحصیلی سطوح عالی در

کل کشور؛

سنوات تحصیلی در سطوح عالی در کل کشور تا یکی دو سال پیش، بدین صورت بود که سطح دو در ۳ سال، در پایه های ۷ الی ۹ و سطح سه تنها در یک سال (پایه دهم) برنامه ریزی شده بود. البته این مسئله در قالب مصوبه ۱۴۵۳ شورای عالی، مرتفع گردید و مقرر شده است که

سطح دو در دو سال (پایه های ۷ و ۸) و سطح سه نیز در دو سال (پایه های ۹ و ۱۰) طراحی و اجرا شود و بیش از یک سال است که این مصوبه اجرایی شده است.

به حاشیه رفتن دروس غیرفقهی و اصولی؛

به دلیل پر شدن تمام ساعات آموزشی روزانه با دروس فقه و اصول (روزی حدوداً ۵-۴ ساعت) دیگر جایی برای ارائه سایر دروس، مانند: علوم عقلی، کلام، تفسیر و... نیست و غالباً طلاب به همین جهت، از شرکت در سایر دروس خودداری می‌کنند. با این که این دروس، از مهم‌ترین دروس است که طلاب در این زمان بخصوص، به عنوان پشتوانه‌های علمی بدان نیاز داشته و دارند.

مضاعف بودن برنامه درسی برای طلاب سایر

رشته‌ها؛

مشکل دیگر آنکه طلاب سایر رشته‌ها، علاوه بر دروس تخصصی خودشان، ملزم هستند مانند عموم طلاب، همه دروس حوزوی عمومی را نیز بگذرانند، ایشان عملاً بارهای مضاعفی را به دوش می‌کشند و در نتیجه نه در دروس عمومی و نه در دروس تخصصی به آن سطحی از موفقیت که توقع می‌رفت معمولاً نائل نمی‌شوند.

تبیین ارکان اصلی طرح جدید و ویژگی‌های آن

- تحفظ بر دوره ده ساله تحصیل و مقاطع آن؛

- اهتمام ویژه نسبت به تأمین حدنصاب علمیت حوزه به ویژه در عرصه های فقه و اصول؛
 - توجه به تنوع رویکردها، گرایش ها، نیازها، توانائی ها و استعداد های تحصیلی و آموزشی در دروس فقهی و اصولی و سایر رشته ها؛
 - ایجاد فرصت برای بازگشت به سنت های اصیل آموزشی حوزه با متناسب سازی ساعات اختصاص یافته در هر روز، جهت عمیق خوانی، پیش مطالعه، مطالعه، مباحثه و تقریرنویسی؛
 - حفظ داشته های اصیل سنتی همراه با ایجاد پیوند آن با متون جدید آموزشی؛
 - ایجاد بستر مناسب برای آشنایی طلاب با آراء متأخر از مرحوم شیخ **رحمه الله** و مرحوم آخوند **رحمه الله** در اصول؛
 - قابلیت ارتقاء و تکمیل طرح.
- یادآوری می شود که این طرح مطابق مصوبه شورای عالی پس از یک دوره اجرا در حوزه های علمیه کشور، بازخوردگیری شده، نقاط قابل ترمیم و تکمیل آن نیز، جهت تصمیم گیری نهایی به شورای عالی تقدیم می گردد.

تشریح برنامه جدید:

- طلاب به دو گروه کلی تقسیم می شوند: «طلاب شاغل در رشته های فقهی و اصولی» که شامل طلاب آزاد قم، طلاب مراکز فقهی و مدارس عالی حوزوی خواهند بود و گروه دوم

«طلاب شاغل به تحصیل در رشته های غیرفقهی» هستند که مشخصاً طلاب رشته های تخصصی مانند تفسیر و کلام و حقوق و تبلیغ و ... خواهند بود.

• برای گروه طلاب رشته های فقهی در سطح دو، مجموعاً ۶ درس فقه و ۶ درس اصول دیده شده است و از این حیث تغییری در برنامه درسی ایجاد نشده است. کتاب مکاسب شیخ انصاری برای دروس فقه آن ها در نظر گرفته شده است و برای دروس اصول نیز علاوه بر کتاب رسائل مرحوم شیخ اعظم **رحمه الله علیه**، کتاب الفائق نیز ارائه خواهد شد که چگونگی چینش دروس در جداول درسی آن آمده است. البته بخش هایی از کتاب های رسائل و الفائق بدیل خواهند بود.

• برای همین گروه از طلاب در سطح سه نیز مجموعاً ۶ درس فقه و ۶ درس اصول دیده شده است باز هم تغییری در تعداد دروس داده نشده است. البته در این مقطع علاوه بر کتاب مکاسب شیخ انصاری برای دروس فقه، کتاب های دیگری مانند «الشخص الاعتباری» که توسط دفتر فقه معاصر حوزه تدوین شده است، «اساس الحکومة» و «ولایة الامر» آیت الله سید کاظم حائری و «بحوث فقهیه» مرحوم آیت الله شیخ حسین حلّی **رحمه الله** در نظر گرفته شده است که این کتاب ها نیز به صورت بدیل خواهند بود.

• در دروس اصول فقه این مقطع نیز علاوه بر کتاب «کفایة

«الاصول»، حلقه ثالثه از مجموعه «دروس فی علم الأصول» شهید صدر **رحمه الله** به عنوان بدیل ارائه می شود.

● گروه دوم طلاب، یعنی طلاب رشته های غیرفقهی در سطح دو، مجموعاً ۴ درس فقه و ۴ درس اصول دیده شده است. کتاب مکاسب شیخ انصاری برای دروس فقه آن ها در نظر گرفته شده است و برای دروس اصول نیز علاوه بر کتاب رسائل مرحوم شیخ اعظم **رحمه الله**، کتاب الفائق نیز ارائه خواهد شد که بخش هایی از آن ها بدیل هم می باشند. چگونگی چینش دروس در جداول درسی آن آمده است.

● برای همین گروه از طلاب در سطح سه نیز مجموعاً ۴ درس فقه و ۵ درس اصول دیده شده است. البته در این مقطع علاوه بر کتاب مکاسب شیخ انصاری برای دروس فقه، کتاب های دیگری مانند «الشخص الاعتباری» که توسط دفتر فقه معاصر حوزه تدوین شده است، «اساس الحکومة» و «ولایة الامر» آیت الله سید کاظم حائری و «بحوث فقهیه» مرحوم آیت الله شیخ حسین حلّی **رحمه الله** در نظر گرفته شده است. بدیل بودن این منابع نیز مانند گروه طلاب رشته های تخصصی است.

● در دروس اصول فقه این مقطع نیز علاوه بر کتاب «کفایة الاصول»، حلقه ثالثه از مجموعه «دروس فی علم الأصول» شهید صدر **رحمه الله علیه** به عنوان بدیل ارائه می شود.

برخی از سؤالات مطرح شده و پاسخ به آنها

سؤال ۱: تکلیف دروس گذرانده شده در سطح دو و سه چه می‌شود؟ آیا دروس خوانده شده در طرحی قبلی در این طرح هم محاسبه می‌شود؟ آیا باید از ابتدا همه دروس را دوباره خواند؟

پاسخ: کلیه دروسی که طلاب گذرانده‌اند و در ارزیابی آنها ثبت شده است، با برنامه درسی جدید معادل‌سازی شده و تطبیق خورده است. ارزیابی‌ها هم بروزرسانی شده و در دسترس است.

سؤال ۲: کسانی که از ابتدا وارد پایه هفت می‌شوند که تکلیف‌شان مشخص است و دروس را مطابق طرح جدید می‌خوانند. ولی تکلیف طلابی که برخی از دروس را گذرانده‌اند چیست؟ چه دروسی را باید برای ادامه تحصیل انتخاب کنیم؟

پاسخ: تغییر محدوده‌های امتحانی در گذشته هم چند بار سابقه داشته است. این دفعه هم مثل دفعات قبل طلاب محترم هیچ کار خاصی نیاز نیست انجام دهند. بلکه کارشناسان آموزش جدول تطبیقی را آماده کرده‌اند و در سامانه بارگذاری نموده‌اند. سامانه به نحو هوشمند سوابق تحصیلی طلاب را ملاحظه می‌نماید و در زمان انتخاب دروس همان دروس باقیمانده را نمایش می‌دهد. پس طلاب محترم دروسی را که می‌توانند انتخاب کنند را در

نجاح خود ملاحظه می کنند و حسب برنامه روزانه شان دروس مورد نظر را انتخاب می نمایند.

سؤال ۳: بنده مدرس و استاد در سطح عالی هستم. برخی از مباحث را مطابق محدوده سابق تدریس کرده ام و برخی نیز از ابتدای کتاب (مثلاً از ابتدای مکاسب محرمه) می خواهم شروع کنم. چه درسی را و چگونه انتخاب کنم؟

پاسخ: درسی که در برنامه درسی نزدیک تر به محدوده درسی شماست را انتخاب کنید و از ادامه همان محدوده شروع به تدریس کنید.

مثلاً شما در نیم سال دوم سال قبل درس اصول فقه ۲ بخش ۱ را از ابتدای المقصد الثالث في الشك تا ابتدای المقام الثاني في الشبهة الغيرالمحصورة (رسائل: ج ۲ ص ۹-ص ۲۵۶) تدریس کرده اید. در جدول برنامه درسی طرح جدید، ادامه این مبحث و به عبارتی نزدیک ترین محدوده درسی که می تواند در ادامه این مبحث باشد را در درس اصول ۳ ملاحظه می کند و لذا با انتخاب این درس که محدوده آن از ابتدای مبحث «المطلب الثاني: الشبهة الوجوبية» تا ابتدای «المقام الثاني: في الاستصحاب» (رسائل: ج ۲: ص ۱۴۱ تا ص ۴۷۲) است، تدریس خود را ادامه می دهید. البته به

جای شروع از ابتدای محدوده اصول ۳ از همان جایی که قبلاً تمام کرده‌اید یعنی ج ۲ ص ۲۵۶ ادامه دهید.

سؤال ۴: چرا برای بعضی از درس‌ها، چند کتاب و

محدوده معرفی شده است؟ کدام را باید انتخاب کنیم؟

پاسخ: در برخی از دروس منابع متعددی به عنوان منبع

درسی معرفی شده‌اند که همه آنها بدیل همدیگر هستند.

یعنی طلبه و استاد مخیر هستند که هر یک از آن منابع را

به اختیار خود انتخاب کرده و در تدریس و تدرّس خود

استفاده نمایند.

سؤال ۵: در مورد امتحانات شفاهی هم توضیح دهید.

تکلیف امتحانات شفاهی و کتبی در صورتی که

کتاب‌های بدیل را انتخاب کنیم چه می‌شود؟

پاسخ: کتاب‌های بدیل، مسئله جدیدی در حوزه‌های

علمیه نیست. بلکه سال‌ها است که در سطح یک هم

اجرا می‌شود. هم اکنون در همان سطح یک هم امتحان

هر کس از هر متنی که توسط معاونت آموزش تأیید و ابلاغ

شده و طلبه هم خوانده است، اخذ می‌شود. هم امتحان

کتبی و هم امتحان شفاهی. به عبارت دیگر ممتحن

شفاهی بر اساس منبعی که طلبه خوانده است، امتحان

شفاهی خواهد گرفت. امتحان شفاهی اصول سطح دو از

کتاب رسائل و یا الفائق و اصول سطح سه از کتاب کفایه

و یا حلقه ثالثه و فقه سطح سه هم از کتاب مکاسب یا الشخص الاعتباری و یا اساس الحکومة و یا بحوث فقهیه، به انتخاب و درخواست طلبه گرفته خواهد شد.

سؤال ۶: طلاب بسیاری پیام دادند که الان پایه ۸ یا ۱۰ آنها

به پایان رسیده ولی علاقه دارند کتاب های جدید مثل الفائق و الشخص الاعتباری را بخوانند و از اینکه از این کتاب ها بازمانده اند گلایه مند هستند. برای این عزیزان آیا تدبیری اندیشیده شده است؟

پاسخ: امکان انتخاب کتاب های الفائق و الشخص

الاعتباری برای طلابی که قصد دارند به صورت اختیاری و اضافه بر دروس الزامی خود این کتاب ها را در برنامه درسی خود داشته باشند، فعال شده است.

بنابراین برخی طلاب که به هر دلیلی تاکنون نتوانسته اند این دو کتاب را در دروس خود داشته باشند، از این پس می توانند این دو کتاب را در برنامه درسی خود داشته و آن را بگذرانند.

نکته:

۱. طلابی که در پایه هشت درس می خوانند باید الفائق را برای درس اصول ۶ خود انتخاب کنند و مزایای دیگری ندارد.

۲. طلابی که در پایه ده درس می خوانند برای اخذ مدرک

اتمام سطح سه، باید الشخص الاعتباری یا یکی دیگر از کتاب‌های بدیل معرفی شده برای درس فقه ۵ و ۶ را گذرانده باشند و مزایای دیگری ندارد.

۳. صرفاً برای طلابی که در دو گروه فوق نیستند ولی می‌خواهند آن کتاب‌ها را بخوانند مشوق‌هایی در نظر گرفته شده است.

سؤال ۷: برگزاری امتحانات از سوی مدارس تخصصی فقهی به چه نحو خواهد بود؟

پاسخ: هر تاریخی که مدارس تخصصی فقهی به ما اعلام کنند و محدوده‌ها را تمام کرده باشند، ما از ایشان امتحان می‌گیریم و هیچ محدودیتی در اجرا نخواهیم داشت. این مراکز در مورد نحوه تدریس نیز کاملاً آزاد هستند.

سؤال ۸: با توجه به ۷۰ روز درسی شدن هر نیم سال و حجم بالای صفحات هر محدوده درسی، محدوده‌های درسی مطالعاتی به چه صورت ارائه شود؟ چون برخی اساتید و مدارس می‌خواهند کل محدوده‌ها را بخوانند.

پاسخ: مدارس و اساتیدی که می‌خواهند کل محدوده را بخوانند، می‌توانند این کار را انجام دهند. معاونت آموزش نیز در هر موعدی که محدوده را تمام کردند، از طلاب آنها امتحان خواهد گرفت. پس مواعد امتحانی مطابق ضرورت و نیاز، متعدد خواهد بود تا همه بتوانند بی‌دغدغه

در امتحانات شرکت کنند. ضمن اینکه برای کسانی که همه متن را بخوانند تشویق هایی در نظر گرفته خواهد شد.

سؤال ۹: آیا بخش هایی از کتاب کفایه حذف شده است؟

پاسخ: خیر، هیچ مطلبی از کفایه، مطالعاتی نشده است.

ضمن اینکه حلقه ثالثه هم به عنوان بدیل برای این کتاب گذاشته شده است.

مجدداً یادآوری می شود که هیچ مطلبی از هیچ کتابی حذف نشده و بلکه تنها بخش های امتحانی کتاب های رسائل و مکاسب تعیین شده است و در کفایه هم که از کل محدوده درسی و متن کتاب امتحان گرفته خواهد شد. جداول درسی به همراه منابع درسی مورد تأیید و مجاز برای استفاده در برنامه آموزشی سطح دو و سه رشته های فقهی و اصولی، به شرح ذیل می باشد:

(۱) جداول و منابع درسی سطح دو رشته‌های فقهی و اصولی

پایه هفتم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای کتاب تا ابتدای «المسأله السابعة: حفظ کتب الضلال» (صفحه ۵ تا صفحه ۲۳۲)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (۱) (جلد ۱)	۷۰	فقه ۱
از ابتدای مبحث «المسأله السابعة عشر: القيافة» تا ابتدای مبحث «البيع» (صفحه ۷ تا صفحه ۲۵۲؛ پایان جلد ۲)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۲)	۷۰	فقه ۳
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «واما المجوزون...» (از ابتدای کتاب تا صفحه ۲۵۴)	شیخ انصاری رحمه الله	فرائد الاصول (۲) (جلد ۱)	۷۰	اصول فقه ۱
از اول کتاب تا ابتدای مرحله هشتم	علامه طباطبایی رحمه الله	بداية الحكمة	۵۰	فلسفه ۱

۱. محدوده‌های تعیین شده از کتاب مکاسب، دوره ۶ جلدی چاپ مجمع الفکر می‌باشد.
۲. محدوده‌های تعیین شده از کتاب فرائد الاصول، دوره ۳ جلدی چاپ مجمع الفکر می‌باشد.

پایه هفتم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
سوره مبارکه توبه	حسن طبرسی رحمه الله	جوامع الجامع (جلد ۲)	۳۰	تفسیر ۱ (۱)
سوره مبارکه انعام	آیت الله جوادی آملی	تفسیر تسنیم (جلد ۲۴)		

پایه هفتم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «المسأله السابعة: حفظ كتب الضلال» تا ابتدای مبحث «المسأله السابعة عشر: القیافة» (صفحه ۲۳۳ تا صفحه ۳۸۵؛ پایان جلد ۱)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۱)	۷۰	فقه ۲
از ابتدای مبحث «البيع» تا ابتدای مبحث «اشتراط الموالاة فی العقد» (صفحه ۷ تا صفحه ۱۵۶)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۳)	۷۰	فقه ۴

۱. ذکر دو منبع به عنوان اصلی و بدیل می باشد. به عبارت دیگر در جاهایی که چند منبع معرفی شده، استاد و طلبه مخیر به انتخاب تنها یک منبع از منابع معرفی شده، برای تدریس و تدرّس خود هستند.

پایه هفتم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت درس	عنوان درس
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب		
از ابتدای مبحث «و اما المجوزون...» تا ابتدای مبحث «المطلب الثانی: الشبهة الوجوبیه» (جلد ۱: صفحه ۲۵۴ تا پایان کتاب و جلد ۲: ابتدای کتاب تا صفحه ۱۴۰)	شیخ انصاری رحمه الله	فرائد الاصول (جلد ۱ و ۲)	۷۰	اصول فقه ۲
از ابتدای مرحله هشتم تا پایان کتاب	علامه طباطبایی رحمه الله	بداية الحكمة	۵۰	فلسفه ۲
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث نبوت	آیت الله سبحانی	محاضرات فی الإلهیات	۳۰	عقائد ۱

پایه هشتم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت درس	عنوان درس
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب		
از ابتدای مبحث «اشترط الموالاته فی العقد» تا ابتدای مبحث «اشترط اذن السيد لو كان العاقد عبداً» (صفحه ۱۵۷ تا صفحه ۳۳۶)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۳)	۷۰	فقه ۵

پایه هشتم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «المطلب الثانی: الشبهة الوجوبیه» تا ابتدای «المقام الثانی: فی الاستصحاب» (صفحه ۱۴۱ تا صفحه ۴۷۲؛ پایان جلد ۲)	شیخ انصاری رحمه الله	فرائد الاصول (جلد ۲)	۷۰	اصول فقه ۳
از ابتدای مبحث «خاتمة: فی التعادل و التراجیح» تا پایان کتاب (صفحه ۴۱۹ تا صفحه ۵۶۸؛ پایان جلد ۳)	شیخ انصاری رحمه الله	فرائد الاصول (جلد ۳)	۷۰	اصول فقه ۵
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «الباب الثالث: قاعده لوکان لبان» (اول کتاب تا صفحه ۱۳۷)	دفتر فقه معاصر	الفائق فی الاصول		
از اول کتاب تا اول مشایخ الثقات	آیت الله سبحانی	کلیات علم رجال	۲۰	رجال
سوره های مبارکه رعد و یوسف	حسن طبرسی رحمه الله	جوامع الجامع (جلد ۲)	۳۰	تفسیر ۲
سوره مبارکه یوسف	آیت الله جوادی آملی	تفسیر تسنیم (جلد ۴۱ و ۴۲)		

پایه هشتم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت درس	عنوان درس
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب		
از ابتدای مبحث «اشتراط اذن السيد لوكان العاقد عبداً» تا ابتدای «القول فی شرايط العوضين» (صفحه ۳۳۷ تا ۶۰۲؛ پایان جلد ۳)	شيخ انصارى رحمه الله	مكاسب (جلد ۳)	۷۰	فقه ۶
از ابتدای مبحث «المقام الثانى: فى الاستصحاب» تا ابتدای مبحث «خاتمه: فى التعادل والتراجيح» (صفحه ۹ تا صفحه ۴۱۵)	شيخ انصارى رحمه الله	فرائد الاصول (جلد ۳)	۷۰	اصول فقه ۴
از ابتدای مبحث «الباب الثالث: قاعده لو كان لبان» تا پایان کتاب (صفحه ۱۳۷ تا پایان کتاب)	دفتر فقه معاصر	الفائق فى الاصول	۷۰	اصول فقه ۶
از اول مبحث نبوت تا پایان کتاب	آیت الله سبحانى	محاضرات فى الإلهيات	۴۰	عقائد ۲

۲) جداول و منابع درسی سطح سه رشته های فقهی و اصولی

پایه نهم (نیمسال اول)				
محدوده	منبع		ساعت	عنوان
	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «القول فی شرائط العوضین» تا ابتدای مبحث «الخيارات» (صفحه ۹ تا صفحه ۳۷۸؛ پایان جلد ۴)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۴)	۷۰	فقه ۱
از ابتدای مبحث «الرابع: خيار الغبن» تا ابتدای مبحث «فی الشروط التي يقع عليها العقد و شروط صحتها...» (صفحه ۱۵۷ تا صفحه ۴۱۷؛ پایان جلد ۵)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۵)	۷۰	فقه ۳
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «الفصل الثانی: فی ما یتعلق بصیغة الامر» (صفحه ۲۱ تا صفحه ۹۹)	آخوند خراسانی رحمه الله	کفایة الاصول (جلد ۱)	۷۰	اصول فقه ۱
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «المفاهیم» (از ابتدای کتاب تا صفحه ۱۱۰)	شهید سید محمدباقر صدر رحمه الله	دروس فی علم الاصول (۱) (الحلقة الثالثة) (جلد ۲)		

۱. محدوده های معین شده از کتاب دروس فی علم الاصول (الحلقة الثالثة)، نسخه ۲ جلدی چاپ جامعه مدرسین انتشارات اسلامی بوده که

پایه نهم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «المرحلة الخامسة» (فی الماهیة واحكامها)	علامه طباطبایی رحمه الله	نهاية الحكمة	۵۰	فلسفه ۱
سوره مبارکه إسراء	علامه طباطبایی رحمه الله	تفسیر المیزان (جلد ۱۳)	۳۰	تفسیر ۱
سوره مبارکه اعراف	آیت الله جوادی آملی	تفسیر تسنیم (جلد ۲۸ تا ۳۱)		

پایه نهم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «الخيارات» تا ابتدای مبحث «الرابع: خيار الغبن» (صفحه ۱۱ تا صفحه ۱۵۶)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۵)	۷۰	فقه ۲
از ابتدای مبحث «فی الشروط التي يقع عليها العقد...» تا پایان کتاب (صفحه ۱۱ تا صفحه ۳۱۴؛ پایان جلد ۶)	شیخ انصاری رحمه الله	مکاسب (جلد ۶)	۷۰	فقه ۴

جلد اول الحلقة الاولى و الحلقة الثانية و جلد دوم آن الحلقة الثالثة می باشد.

پایه نهم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «فی ما يتعلّق بصیغة الأمر» تا ابتدای مبحث «المقصد الثانی: فی النواهی» (صفحه ۱۰۰ تا صفحه ۲۰۴)	آخوند خراسانی رحمه الله	کفایة الاصول (جلد ۱)	۷۰	اصول فقه ۲
از ابتدای مبحث «المفاهیم» تا ابتدای مبحث «الدلیل العقلی» (صفحه ۱۱۱ تا صفحه ۲۰۱)	شهید سید محمد باقر صدر رحمه الله	دروس فی علم الاصول (الحلقة الثالثة) (جلد ۲)		
از ابتدای مبحث «المرحلة السادسة» تا پایان مبحث «المرحلة السابعة» (فی الواحد والكثیر)	علامه طباطبایی رحمه الله	نهایة الحکمة	۵۰	فلسفه ۲
از ابتدای مبحث «مشایخ الثقات» تا پایان کتاب	آیت الله سبحانی	کلیات علم رجال	۲۰	رجال

پایه دهم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «الباب الثالث فی احکام الشخص الاعتباری» (از صفحه ۳۱ تا صفحه ۱۴۰)	لجنة الفقه المعاصر	الشخص الاعتباری	۷۰	فقه ۵
کل کتاب	آیت الله سید کاظم حائری	أساس الحكومة الإسلامية		
از ابتدای کتاب تا ابتدای مبحث «البيع القهري أو ازالة الشیوع» (از ابتدای کتاب تا صفحه ۱۶۶)	آیت الله شیخ حسین حلی رحمه الله	بحوث فقهية		
از ابتدای مبحث «المقصد الثاني: فی النواهی» تا ابتدای مبحث «المقصد الخامس: فی المطلق و المقید» (صفحه ۲۰۵ تا صفحه ۳۳۳)	آخوند خراسانی رحمه الله	كفاية الاصول (جلد ۱)	۷۰	اصول فقه ۳
از ابتدای مبحث «الدلیل العقلي» تا ابتدای «اصول عملیه» (صفحه ۲۰۲ تا صفحه ۲۹۴)	شهید سید محمدباقر صدر رحمه الله	دروس فی علم الاصول (الحلقة الثالثة) (جلد ۲)		

۱. محدوده‌های معین شده از کتاب کفایه الاصول، دوره دو جلدی، چاپ مجمع الفکر می باشد.

پایه دهم (نیمسال اول)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «المقصد السابع: فی الأصول العمليّة» تا ابتدای مبحث «تنبيهات الاستصحاب» (صفحه ۱۳۱ تا صفحه ۲۲۸)	آخوند خراسانی رحمه الله	كفاية الاصول (جلد ۲)	۷۰	اصول فقه ۵
از ابتدای مبحث «الوظيفة العملية عند الشكّ في الوجوب والحرمة معاً» تا ابتدای مبحث «استصحاب الكلّي» (صفحه ۴۰۹ تا صفحه ۵۱۴)	شهید سید محمدباقر صدر رحمه الله	دروس فی علم الاصول (الحلقة الثالثة) جلد ۲		
اصول الحديث واحكامه	آیت الله سبحانی	درایه	۴۰	درایه
از ابتدای مبحث «المرحلة الثامنة (فی العلة والمعلول)» تا ابتدای مبحث «المرحلة الحادي عشر (فی العقل والعقل و المعقول)»	علامه طباطبایی رحمه الله	نهاية الحكمة	۵۵	فلسفه ۳

پایه دهم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «الباب الثالث فى احكام الشخص الاعتبارى» تا پایان کتاب (صفحه ۱۴۰ تا پایان کتاب)	لجنة الفقه المعاصر	الشخص الاعتبارى	۷۰	فقه (۱)۶
كل كتاب	آيت الله سيد كاظم حائرى	ولاية الامر فى عصر الغيبة		
از ابتدای مبحث «البيع القهرى أو ازالة الشیوع» تا پایان کتاب (صفحه ۱۶۷ تا پایان کتاب)	آيت الله شيخ حسين حلى رحمه الله	بحوث فقهية		
از ابتدای مبحث «المقصد الخامس: فى المطلق و المقيّد» تا ابتدای مبحث «المقصد السابع: فى الأصول العمليّة» (جلد ۱: صفحه ۳۳۷ تا پایان کتاب و جلد ۲: از ابتدا تا صفحه ۱۲۹)	آخوند خراسانى رحمه الله	كفاية الاصول (جلد ۱ و ۲)	۷۰	اصول فقه ۴
از ابتدای مبحث «خصائص الأصول العملية تا ابتدای مبحث «الوظيفة العملية عند الشك فى الوجوب والحرمة معاً» (صفحه ۲۹۵ تا صفحه ۴۰۸)	شهيد سيد محمدباقر صدر رحمه الله	دروس فى علم الاصول (الحلقة الثالثة) (جلد ۲)		

۱. كسانى كه در نیمسال قبل، از كتاب «الشخص الاعتبارى» به عنوان منبع درس فقه ۵ استفاده نموده اند، برای درس فقه ۶ هم الزاماً مباحث همان كتاب را باید ادامه دهند؛ و كسانى كه كتاب «الاساس الحكومة» را به عنوان منبع انتخاب نموده اند برای درس فقه ۶ الزاماً باید از منبع «ولاية الامر» استفاده نمایند؛ و كسانى كه «بحوث فقهيه» را برای فقه ۵ انتخاب نموده اند در فقه ۶ هم باید مباحث اين كتاب را ادامه دهند

پایه دهم (نیمسال دوم)				
منبع			ساعت	عنوان
محدوده	مؤلف	عنوان کتاب	درس	درس
از ابتدای مبحث «تنبيهات الاستصحاب» تا پایان کتاب (صفحه ۲۲۹ تا صفحه ۷۴۳؛ پایان جلد ۲)	آخوند خراسانی رحمه الله	كفاية الاصول (جلد ۲)	۷۰	اصول فقه ۶
از ابتدای مبحث «استصحاب الكلی» تا پایان کتاب (صفحه ۵۱۵ تا صفحه ۶۰۲ پایان کتاب)	شهید سید محمدباقر صدر رحمه الله	دروس فی علم الاصول (الحلقة الثالثة) (جلد ۲)		
از ابتدای مبحث «المرحلة الحادی عشر» تا پایان کتاب	علامه طباطبایی رحمه الله	نهاية الحكمة	۵۵	فلسفه ۴
سوره مبارکه كهف	علامه طباطبایی رحمه الله	تفسیر المیزان (جلد ۱۳)	۴۰	تفسیر ۲
سوره مبارکه یونس	آیت الله جوادی آملی	تفسیر تسنیم (جلد ۳۶ و ۳۷)		